

Muslimske meninger

- metoderrapport

Motivet bak all terror er å skape frykt.

New York 2001, Madrid 2004, London 2005

***"Ikke alle muslimer er terrorister,
men dessverre; i dag er alle terrorister muslimer."***

Abdel Rahman al-Rashed, sjef for nyhetskanalen Al Arabia.

Innledning

Torsdag 7.juli 2005 ankommer lærerassistenten Mohammad Sidique Khan fra Leeds til London sammen med 3 kamerater.

Sidique Khan går på T-banen og sprenger toget han er på ved Edgware Road. I tillegg til ham selv blir minst 6 mennesker drept. Omtrent samtidig eksploderer sprengladninger andre steder i Londons transportsystem. Det er kaos i London samfunnet stopper opp. Det er skapt stor frykt blant briter. Muslimske terrorister har lyktes en gang til.

Terroren rykket nærmere Norge. Frykten økte. I nettavisenes diskusjoner, en observasjonspost til almen frykt, kunne vi lese at folk i Oslo betraktet medreisende på trikk og bane på en ny måte. De tenkte på terror hver gang de reiste sammen med personer som var mørke i huden.

Frykten var en politisk kraft, også i Norge. Vi spurte oss; er det bare etniske nordmenn som føler denne

frykten? - Skal frykten for terror ende i rasehat og hindre fredelig sameksistens mellom "oss" og "de andre" - mellom etniske nordmenn og mørkhudede innvandrere?

Vi hadde allerede produsert og vist fire dokumentarer om politisk islam og muslimsk fundamentalisme i Dokument 2 siden 2003. Hendelsen i London skapte umiddelbart mange spørsmål. Ingen har gjort forskning eller undersøkelser blant norske muslimer om deres meninger om og holdninger til terror, vold og radikaler religiøse standpunkter. Så verken journalister eller forskere hadde et grunnlag å vurdere den aktuelle temperaturen og situasjonen blant norske muslimer.

Vi ønsket å finne noen svar, gjennom å iverksette en historisk undersøkelse i den norske befolkningen, og å formidle dette ut til et bredt publikum.

Undersøkende journalistikk

Vi var nær terroren og vi følte frykten.

Spørsmålene våre var journalistisk kompliserte å undersøke:

- Hva er norske muslimers holdning til bruk av vold som politisk virkemiddel?
- Deltar norske muslimer i det norske politiske systemet, deltar de i valg?
- Hvor utbredt er støtten til ekstreme islamistiske holdninger blant muslimer i Norge?
- Hvor stor er aksepten for bruk av vold i religiøs og politisk sammenheng?
- Hvor mange er det som lytter til mullaer som Krekar og som følger hans råd?

- Opplever muslimer i Norge fremmedgjøring og fiendtlighet?
- Ønsker muslimer i Norge innføring av et muslimsk lovverk; sharia?
- Og hvor utbredt er fremmedfiendtlige holdningene og frykt blant etniske nordmenn?

Uken etter terroranslaget i London kontaktet vi TNS-Gallup for å diskutere muligheten for å gjennomføre en undersøkelse blant muslimer i Norge.

Hvordan spørre muslimer?

I løpet av det neste halve året gikk vi flere runder med TNS Gallup for diskutere hvordan en slik undersøkelse kunne gjennomføres og hva det skulle spørres om.

Det var flere metodiske utfordringer underveis som måtte løses. TNS-Gallup bidro med sin kompetanse på spørreundersøkelser og vi bidro med våre kunnskaper om politisk islam om fundamentalisme, om måten å spørre på og om innholdet i en slik undersøkelse.

- Hvordan samle et representativt utvalg av norske muslimer?
- Hvordan redusere at muslimer nekter å svare?
- Hvilke språk bør intervjuene foregå på?
- Hvordan formulere spørsmålene innsiktsfullt.
- Hvordan sette sammen og briefe et intervjukorps i Gallup?

Det har aldri tidligere vært gjort noen representativ undersøkelse blant muslimer i Norge. Det fins ingen lister over muslimer, SSBs oversikter går på nasjonalitet/statsborgerskap. Dermed ble det å sette sammen et representativt utvalg av muslimer i seg selv en utfordring. Vi falt ned på å forsøke å lage et utvalg

basert på navn og telefonkatalogen og "vasket" en liste med flere tusen muslimske navn mot katalogen. Dette ga oss en liste som vi senere testet ut i en pilotundersøkelse.

Hellig krig er ikke jihad!

Pilotundersøkelsen fungerte også korrigerende i forhold til formuleringen av spørsmålene. Vi kunne gjøre endringer på spørsmålsformuleringen når vi så hvordan de ble tolket.

En av mange diskusjoner i denne fasen gikk på bruken av begrepet "hellig krig" i spørreskjemaet. Vi kom fram til at vi ikke ville bruke "hellig krig", da det for en muslim ikke er et presist begrep. Begrepet "hellig krig" brukes i vestlige medier som en er en oversettelse (og forenkling) av ordet "jihad". Vi vurderte derfor å spørre om støtten til "jihad", men etter en runde med intervjuerne og eksperter på islam konkluderte vi med at en slik formulering ville gi et totalt feil bilde av folkemeningen blant muslimer i Norge. "Jihad" betyr "å streve". Det er enhver muslims plikt å drive jihad, indre jihad, for sin egen renselses skyld. Brukte vi dette begrepet i et spørsmål - eksempelvis; Støtter du Jihad - så ville vi få JA-svar fra alle troende/praktiserende muslimer i utvalget. Vi valgte derfor å "spisse" spørsmålet og spørre om støtte til det som oversatt blir uttrykket "sverdets jihad".

Tegningene av profeten Muhammed

Mens vi arbeidet med spørreskjemaet utviklet det seg en ny konflikt knyttet til tema. Publiseringen av tegningene av profeten Muhammed. Konflikten tilspisset seg og førte til rasering av ambassader i Midt-Østen. Vi innarbeidet

derfor spørsmål knyttet til blasfemi og ytringsfrihet i undersøkelsen.

Vi fant at når vi skulle gjennomføre en undersøkelse blant nordmenn med en muslimsk trosbakgrunn, ville vi også gjennomføre en tilsvarende blant nordmenn flest. Vi mener det er et viktig journalistisk poeng å kunne sammenligne holdningene blant muslimer og befolkningen generelt.

Intervjuingen

Mandag 27. februar dro vi i gang. Det summet på urdu og norsk i intervjulokalet til TNS-Gallup denne ettermiddagen. Vi filmet underveis i intervjuingen. For å kunne lage en TV-fortelling av dette tørre tallmaterialet var vi avhengige av relevante bilder. Intervjulokalet viste seg å være et egnet sted.

Intervjuingen pågikk fram til 20. mars. Da var det gjennomført 984 telefonintervjuer. 495 med norske muslimer og 489 i befolkningen generelt.

Rapporten fra undersøkelsen forelå i starten av april.

Funn fra undersøkelsen

Vi gjorde flere unike funn i denne undersøkelsen. Disse ble dels formidlet gjennom dokumentarfilmen "Muslimske Meninger" som ble sendt i Dokument 2, 22.mai 2006, og dels ble det laget nyhetssaker i TV2 Nyhetene, Nettavisen og Kanal24. Her er 10 av de viktigste funnene fra undersøkelsen:

1) Norske muslimer frykter også terror.

22 prosent av muslimene i Norge frykter terror på norsk jord. 55 prosent i befolkningen generelt frykter terror. Muslimer i Norge frykter altså ikke terroraksjoner i like stor grad som befolkningen generelt.

2) Norske muslimer tar avstand fra terror.

Ni av ti muslimer i Norge tar avstand fra terroraksjonene i London og Egypt.

3) Norske muslimer hører ikke på imamene.

Mer enn halvparten av muslimene i Norge sier at imamene ikke blir lyttet til. Et flertall av muslimene opplever at de religiøse muslimske lederne i Norge har tatt avstand fra terroren i London og Egypt.

Et flertall av muslimene tror ikke at muslimer i Norge generelt sett følger rådene som imamene gir.

1 av 5 muslimer i Norge, 18%, tror at det fins muslimske religiøse ledere i Norge som oppfordrer til hellig krig.

4) Norske muslimer ønsker ikke sharia.

7 av 10 muslimer i Norge avviser innføring av islamsk lov og ønsker at norsk lov må gjelde for alle borgere.

5) Halvparten av muslimer i Norge deltar i valg.

Det er lav valgdeltakelse blant muslimer i Norge. Nesten ni av ti nordmenn i undersøkelsen, 86%, sier de stemte ved siste Stortingsvalg. Vesentlig færre 56%, omtrent 6 av 10, i det muslimske utvalget sier at de avga stemme ved siste Stortingsvalg.

6) Norske muslimer stemmer rødt.

Hele 83 prosent av muslimene som deltar i valg sier de stemmer SV eller Arbeiderpartiet ved Stortingsvalget. Dette er den første representative undersøkelsen om partipreferanse som noensinne er blitt gjort blant muslimer.

På den borgerlige fløyen var det Høyre som fikk flest stemmer fra muslimene, 5,3 prosent sier de stemte Høyre. Deretter følger Kristelig folkeparti med 3,7 prosent, Venstre med 2,8 prosent og Fremskrittspartiet med 2,4 prosents tilslutning.

7) Norske muslimer praktiserer ikke sin religion.

Muslimer i Norge er omtrent like sekulære som nordmenn flest. Undersøkelsen viser at sju av ti muslimer i Norge (70%) sjelden eller aldri deltar i religiøse seremonier. Det tilsvarende tallet for befolkningen generelt er 84% eller åtte av ti personer. Sju av ti deltar altså ikke i fredagsbønn i moskeene.

8) Norske muslimer presser ytringsfriheten.

9 av 10 muslimer i Norge, 90%, mener det var galt å tegne og publisere karikaturtegningene av profeten Muhammed. 4 av 10 ønsker å straffe krenkende bruk av tegninger og bilder i større grad enn i dag.

9) Norske muslimer mener er mot vold som protest.

Et overveldende flertall blant muslimene i Norge, 95%, mener det var galt å angripe norske og danske ambassader i Midtøsten etter publiseringen av karikaturene.

10) Flere nordmenn ser umoral.

Muslimere flest syns ikke det norske samfunnet er umoralsk. Det er flere norske ikkemuslimere som syns det norske samfunnet er umoralsk enn muslimere.

Presentasjon - Dokument 2

Hvordan presentere en meningsmåling som fjernsynsdokumentar? Dokument 2-redaksjonen, som står bak denne undersøkelsen, var fra begynnelsen av klar på at resultatene måtte presenteres i vårt eget format; en tv-dokumentar. Men hvordan bygge det som en fortelling som rettferdiggjør formatet og som engasjerer seeren utover den rent grafiske presentasjonen av resultatene fra undersøkelsen?

Etter et møte med vår samarbeidspartner Thomas Karterud hos TNS-Gallup, kikket vi inn i intervjurommet og hilste på potensielle intervjuere som ville delta i undersøkelsen. Vi forstod da at vi her hadde muligheten til å visualisere og formidle en story - gjennom gode karakterer blant intervjuerne, og følge dem gjennom intervjuprosessen.

De som skulle intervjuere den muslimske gruppen var selv muslimere. Vi gjorde omfattende tv-intervjuer med dem før, under og etter selve intervjuundersøkelsen hos TNS-Gallup. Vi filmet alle forberedende møter og interne diskusjoner. Og vi fulgte dem gjennom det aller meste av intervjuprosessen som varte i flere uker.

Slik ble tv-dokumentaren "Muslimske meninger" både en skildring av en historisk forskningsprosess i Norge, et portrett av muslimske ungdommer som på en enestående måte måtte forholde seg til nærgående religiøse og politiske

spørsmål, og en presentasjon og analyse av resultatene fra selve undersøkelsen.

Mandag 22.mai 2006 ble dokumentaren vist på Dokument 2, kl 22:30. Samme dag og dagen etter ble undersøkelsen i sin helhet lagt ut på TV 2 Nettavisen.

Vedlagt følger linker til og kopier av en rekke medieoppslag i etterkant av undersøkelsen.

Konsekvenser av undersøkelsen og dekningen.

En hovedlinje gjennom resultatene fra undersøkelsen viser at norske muslimer i begrenset grad skiller seg fra den øvrige befolkningen i synet på vold og terror, og i religiøs aktivitet. Resultatene var altså så vidt udramatiske at de kanskje derfor ikke nådde opp til de største overskriftene. Men nettopp disse for mange udramatiske konklusjonene har vært viktige premisser for den videre offentlige debatten i Norge. En rekke aviskronikker og debattinnlegg det siste halvåret har vist til undersøkelsen og tatt opp i seg de overraskende og kanskje udramatiske konklusjonene. Debatten har fått en ny retning, og en rekke muslimske stemmer i den offentlige debatten har fått et viktig og motiverende grunnlag for sin rolle og posisjon.

Norske forskningsmiljøer har tatt vår undersøkelse til sitt bryst og gjort den til pensum i en rekke fag på høyskoler og universitet.

Journalister: Per Christian Magnus, Olav Njaastad, Kjell Persen og Robert Reinlund.

Research: Thomas Karterud, TNS-Gallup

Publisert: 22.-23.mai i TV2, Nettavisen og Kanal24.

VEDLEGG

Nyhetsoppslag:

<http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/politikk/article646095.ece>

<http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/politikk/article643981.ece>

<http://www.nettavisen.no/innenriks/article642952.ece>

<http://www.nettavisen.no/innenriks/article642507.ece>

<http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/article642147.ece>

<http://pub.tv2.no/nettavisen/innenriks/article642369.ece>

<http://www.vartland.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20060523/ARTIKLER/60522040/1122>

<http://www.vartland.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20060523/ARTIKLER/60522041/1122>

<http://www.vl.no/apps/pbcs.dll/article?AID=/20060522/ARTIKLER/60522001>

<http://www.magazinet.no/default.asp?menuid=&linktype=2&linkid=23350>

Feature/dybdejournalistikk:

<http://www.dagbladet.no/magasinet/2006/06/20/469432.html>

Kommentarer/lederartikler:

http://www.klassekampen.no/kk/index.php/news/home/artical_categories/kommentarer/2006/may/trusselbilder

Blogger diverse:

<http://blog.h-avis.no/cps/showart?id=3443>